

Bursa Caferileri **-İnanç Kimlik ve Aidiyet-**

Dr. İlham SOVGATLI



FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1481

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 279

Kitap Adı: Bursa Caferileri -İnanç Kimlik ve Aidiyet-

Book Title (English): Bursa Jaferis - Belief Identity and Belonging-

ISBN: 978-625-6781-92-4

DOI: <https://doi.org/10.70458/fcr.9786256781924>

Yazar | Author: İlham SOVGATLI | orcid.org/0000-0002-2336-6422

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Editör | Editor: Cabir OSMANLI | orcid.org/0000-0002-1962-4353

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 240

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: H | Din ve inançlar | Religious & spiritual beliefs

BISAC: REL052000 | Din / İslam / Şiiilik | Religion / Islam / Shi'ism

THEMA: VJFM | Din: Şiiilik | Religion: Shi'ism

LC: BP194.5 | Şiiilik | Shi'ism

Atf Bilgisi | Cite as: Sovgatlı, İlham. *Bursa Caferileri -İnanç Kimlik ve Aidiyet-*
Ankara: Eskiyei Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.



Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Bursa Caferileri -İnanç Kimlik ve Aidiyet-

Dr. İlham SOVGATLI

Ankara 2024

Yazar Hakkında

Dr. İlham SOVGATLI

1986 yılında Azerbaycan'ın Astara ilçesine bağlı Kijaba kasabasında doğdu. 2013 yılında Bakü İslam Üniversitesi'nde lisans eğitimini tamamladı ve bir yıl Bakü'de İrfan Dergisi'nde yardımcı editör ve yazar olarak çalıştı. 2016 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda "*Gelenek Din İlişkisi Bağlamında Atasözlerinde Toplumsal Cinsiyet (Türk, Azerbaycan ve Türkmen Atasözleri Örneği)*" başlıklı tezini savunarak yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2023 yılında da Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Sosyoloji Bilim Dalı'nda "*Türkiye Caferileri: Din, Kimlik ve Aidiyet (Bursa Örneği)*" başlıklı tezini başarıyla tamamlayarak doktor unvanını aldı. Çeşitli özel sektörlerde çalışmış olup, şu anda Bursa'da bir imam hatip ortaokulunda ücretli öğretmenlik yapmaktadır.

Özellikle kimlik, aidiyet, dini grup, toplumsal cinsiyet, modernizm gibi konularda araştırma yapan yazarın, "*Azerbaycan Aydınlarının Din Görüşü (1885-1915)*", "*Kolektif/Grup Kimliğinin Oluşmasında Ritiellerin Etkisi: Caferilerde Muharram ve Aşura Örneği*" başlıklı makaleleri; "*Sosyal İnşacı Yaklaşım Bağlamında Atasözlerinde Toplumsal Cinsiyet*", "*Modernleşme ve Sekülerleşme Bağlamında Azerbaycan Aydınlarının Dine Bakışı*" ve "*Azerbaycan'ın Astara İlinde Yaşayan Talışların Dini Hayatı*" başlıklı sempozyum ve kongre bildirileri akademik alanda yer almaktadır.

Arapça, Rusça ve İngilizce bilen yazar, evli ve iki çocuk babasıdır.

About the Author

Dr. İlham SOVGATLI

He was born in 1986 in the town of Kijaba in the Astara district of Azerbaijan. He completed his undergraduate education at Baku Islamic University in 2013 and worked as an assistant editor and writer at Irfan Magazine in Baku for one year. In 2016, he defended his thesis titled “Gender in Proverbs in the Context of Tradition-Religion Relationship (Example of Turkish, Azerbaijani and Turkmen Proverbs)” at Bursa Uludağ University, Institute of Social Sciences, Department of Religion of Sociology and completed his master’s degree. In 2023, he completed his study titled “Türkiye’s Jafaris: Religion, Identity and Belonging (Example of Bursa)” at Bursa Uludağ University Social Sciences Institute, Department of Sociology of Religion and received his doctorate. Having worked in various private sectors, he is currently a paid teacher at an Imam Hatip secondary school in Bursa.

The author, who has conducted research on topics such as identity, belonging, religious group, gender, and modernism, has articles titled “The Religious View of Azerbaijani Intellectuals (1885-1915)”, “The Effect of Rituals on the Formation of Collective/Group Identity: The Example of Muharram and Ashura in Jafaris”; symposium and congress proceedings titled “Gender in Proverbs in the Context of Social Constructionist Approach”, “Azerbaijani Intellectuals’ View of Religion in the Context of Modernization and Secularization” and “Religious Life of the Talysh Living in the Astara Province of Azerbaijan” are included in the academic field.

The author, who speaks Arabic, Russian and English, is married and has two children.

İthaf

*Dua ve destekleriyle her zaman yanımda olan
rahmetli annem Toğra`ya...
Ayrıca genç yaşta aramızdan ayrılan
rahmetli ağabeyim Hasret ve yeğenim Emilya`ya...*

Kitap Hakkında

Bursa Caferileri -İnanç Kimlik ve Aidiyet-

Bu çalışmada Bursa'da yaşayan Caferilerin kimlik ve aidiyet duyguları nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine görüşme ve gözlem tekniği kullanılarak ele alınmıştır. Bilindiği gibi Türkiye'de çeşitli etnik, dinî grup ve mezhepler yaşamaktadır. İnanç bakımından farklı inanışlara sahip olan bu grupların, ritüeller açısından da farklı uygulamaları ve kendilerine özgü kimlik ve aidiyet duyguları vardır. Buradan hareketle Türkiye'de hem etnik hem dini bir topluluk olan Caferiler, kamusal alanda da farklı ritüellerle karşımıza çıkmaktadır. Bu kitabın amacı, Türkiye Caferilerinin kendi kimliklerini inşa etme ve sürdürme stratejisini ortaya çıkarmaktır.

Bu kitap, bir giriş ve beş bölümden ibarettir. Girişte araştırmanın konusu, amacı, yöntemi, çalışma grubu, veri toplama teknikleri ve analiz yöntemiyle birlikte Türkiye Caferileri üzerine yapılmış bazı çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde kimlik ve aidiyet kavramlarıyla birlikte Caferi mezhebi üzerinde durulmuş, Caferiliğin (Şiilik) kısa tarihi ele alınmıştır. İkinci bölümde Türkiye Caferileri ve faaliyetleri genel hatlarıyla ele alınarak, Bursa'da yaşayan Caferilerin camii ve dernekleri hakkında bilgiler verilmişler. Üçüncü bölümde Caferilerin davranış ve tutumlarını etkileyen inançsal meselelerden olan İmamet-Hilafet, Mehdilik ve takıyye konuları üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde, merci-i taklit, humus uygulaması, muta nikâhı, Caferilerin günlük ibadetleri, Aşura ritüelleri ve Sünnilerle olan sosyal ilişkileri ele alınmıştır. Beşinci bölümde, Caferileşme olgusu, Caferilerin kimlik ve aidiyet duygusunun sosyal hayata yansımaları ve Diyanet'e ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Anahtar kavramlar: İnanç, Din, Kimlik, Aidiyet, Mezhep, Caferiler, Şia, Ritüel, Bursa, Azeriler

About the Book

Bursa Jafaris - Belief Identity and Belonging-

In this study, the identity and sense of belonging of the Jafaris living in Bursa were discussed by using in-depth interview and observation techniques, which are among the qualitative research methods. As it is known, various ethnic and religious groups and sects live in Türkiye. These groups, having different beliefs in terms of faith, also have different practices and unique senses of identity and belonging in terms of rituals. Based on this, the Jafaris, who are both an ethnic and religious community in Türkiye, appear with different rituals in the public sphere. The aim of this book is to reveal the strategy of Türkiye's Jafaris in constructing and maintaining their own identity.

This book consists of an introduction and five chapters.. In the introduction, information is given about the subject of the research, its purpose, method, working group, data collection techniques and analysis method, as well as some studies on the Jafaris of Türkiye. In the first chapter, the concepts of identity, belonging and the Jafari sect as well as the brief history of Jafarism (Shiism) are discussed. In the second chapter, the Jafaris of Türkiye and their activities are discussed in general terms, and information is given about the mosques and associations of the Jafaris living in Bursa. The third chapter, focuses on the issues of Imamate-Caliphate, Mahdiism and Taqiyya, which are among the issues of faith that affect the behavior and attitudes of Jafaris. In the fourth chapter, marja al-taqlid, khums practice, muta marriage, daily worship of the Jafaris, Ashura rituals and their social relations with Sunnis are discussed. In the fifth chapter, the phenomenon of Jafariization, the reflections of the Jafaris' sense of identity and belonging on social life were emphasized and their views on Presidency of Religious Affairs were examined.

Keywords: Belief, Religion, Identity, Belonging, Sect, Jafaris, Shia, Ritual, Bursa, Azeris

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	14
SUNUŞ.....	15
ÖN SÖZ	17

GİRİŞ.....	19
I. Araştırmanın Konusu	24
II. Araştırmanın Amacı	25
III. Araştırmanın Yöntemi	26
IV. Araştırmanın Çalışma Grubu	28
V. Veri Toplama Teknikleri ve Analiz Yöntemi	29

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	31
I. Kimlik ve Aidiyet	31
A. Sosyal Kimlik ve Bireysel Kimlik	34
B. Kolektif Kimlik.....	37
C. Dinî Kimlik	41
D. Aidiyet.....	42
II. Şia Mezhebi ve Caferilik	45
A. Şia.....	46
1. Ehl-i Sünnet Âlimlerine Göre Şiilik	47
2. Şia Âlimlerine Göre Şiilik	49
B. İmamiyye ve İsna Aşeriyye.....	51
C. Mezhep Olarak Caferilik.....	52

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE BURSA CAFERİLERİ.....	57
I. Türkiye Caferileri ve Faaliyetleri	57
II. Türkiye Caferilerinin Basın ve Yayın Organları	63
III. Eğitim Öğretim Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşları	65
A. El-Mustafa Üniversitesi Türkiye Temsilciliği	65
B. Ehl-i Beyt Âlimleri Derneği.....	66
C. Caferi Âlimler Birliği (CABİR)	67

D. Türkiye Caferileri Vakfı.....	68
E. Zehra Ana Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği.....	68
F. İnternet ve Haber Siteleri.....	69
G. Zeynebiye ve Kevser Grubu.....	69
IV. Bursa'da Yaşayan Caferiler	71
A. Bursa'da Camii ve Dernekler	73
1. Mehdiye Camii	74
2. Ehlibeyt Camii.....	75
3. Nur Muhammed Camii	76
4. İmam Hüseyin Camii	76
5. Bursa Ehl-i Beyt İlim ve Kültür Derneği	78
C. Mülakata Katılan Katılımcıların Demografik Profili	78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNANÇ YÖNÜNDEN CAFERİLER	83
I. Risaletin Devamı Olarak İmamet-Hilafet	84
A. İlahi Lütuf ve Makam Olarak İmamet.....	86
B. İlahi Olgu ve Görev Olarak İmamet.....	93
C. İmamların Masumluğu Meselesi	95
II. Mehdilik İnancı ve Kurtarıcı Beklentisi.....	97
A. Kurtarıcı ve Kurtuluş Umudu	99
B. Bekleyen Toplum ve Adil Düzen.....	103
III. Kimliğin ve İnancın Gizli Tutulması Olarak Takıyye.....	109
A. Strateji Eylem Olarak Takıyye.....	111
1. Kimliği ve İnancı Gizleme Yöntemi	114
2. Dışlanmamak ve Etiketlenmemek İçin Takıyye.....	117
B. Güvenli Ortam ve Mekânda Takıyye	120
1. Bilinçsizlik ve Özgüvensizlik	120
2. Takıyye Yapmayanlar	123

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL HAYAT VE RİTÜELLER AÇISINDAN CAFERİLER.....	125
I. Ulema Otoritesinin Kutsallığı Olarak Merci-i Taklit.....	125
A. Dinî İbadetlerde Farklılıklar (Ramazan Ayı)	129
B. Caferilikte Humus Uygulaması (Dinî Vergi)	131
II. Günlük İbadetler ve Dinî Merasimler.....	137

A. Günlük Namazlar ve Cuma Namazı.....	137
B. Dinî Programlar Olarak İmamların Doğum ve Ölüm Günleri.....	141
C. Muharrem Ayında Yas, Aşura ve Taziye Ritüelleri.....	143
1. Aşura: “Kıyamın Sembolü”	145
2. Aşura: “Hak ile Batıl Çizgisi”.....	146
3. Aşura: “Hakkın Zulme Karşı Duruş Sergilemesi”	148
4. Aşura Gününün Ritüel ve Sembolleri	150
III. Muta Nikâhı.....	154
IV. Caferilerin Sünnilerle Sosyal İlişkileri.....	166
A. Caferilerin Sünni Camilerinde İbadet Etmeleri.....	167
B. Caferilerle Sünniler Arasında Kız Alıp Verme.....	170

BEŞİNCİ BÖLÜM

CAFERİLERDE KİMLİK VE AİDİYET	175
I. Caferilerde Kimlik ve Aidiyet Duygusu.....	176
A. Azeri ve Türk Ulusal Kimlikleri.....	177
B. Dinî Kimlik Olarak Müslümanlık ve Caferilik.....	182
II. Caferileşme Olgusu	190
A. Aileden Caferi Olanlar	191
B. Çeşitli Sosyal Sebeplerden Dolayı Caferileşenler	193
III. Diyanet’e Bağlılık veya Özgürlük.....	200
A. Devletin Finansmanını Reddetme.....	201
1. “Diyanet’e Bağlanmak İncancımıza Aykırıdır”	202
2. “Bir Yere Bağlılık, Özgür Olmamaktır”	205
B. Devlet Finansmanına Şartlı Destek	207
SONUÇ	213
BİBLİYOGRAFYA.....	219
EKLER	229
DİZİN.....	235

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.s	: Aleyhisselam
a.yer	: Aynı yer
b.	: Baskı
b.	: Bin (ođlu)
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CABİR	: Caferi Âlimler Birliği
çev.	: Çeviren
ed.	: Editör
Hz	: Hazreti
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
S.	: Sayı
s.a.v	: Sallallahu aleyhi ve sellem
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve saire
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜRCAV	: Türkiye Caferileri Vakfı
t.y.	: Tarihi yoktur
r.a.	: Radiallahu anı